QISHLOQ JOYLARDA AHOLINING TURMUSH DARAJASINI YUKSALTIRISHDA DEHQON XO‘JALIKLARINING ROLI VA IQTISODIY AHAMIYATI

[1]Yusufaliyev Olimjon Abduraxmonovich, [2]Sheraliyeva Farangis Narzullo qizi
[1]GulDU Iqtisodiyot kafedrasi dotsenti, i.f.f.d., PhD., [2]Guliston davlat universiteti 2-bosqich magistranti
https://doi.org/10.5281/zenodo.20273334

Annotatsiya. *Mazkur maqolada qishloq joylarda aholining turmush darajasini oshirishda dehqon xo‘jaliklarining tutgan o‘rni, ularning iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati tahlil qilingan. Dehqon xo‘jaliklarining aholi bandligini ta’minlash, daromad manbalarini kengaytirish, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash hamda qishloq hududlarini barqaror rivojlantirishdagi roli yoritilgan. Shuningdek, dehqon xo‘jaliklari faoliyati samaradorligini oshirish, zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari qishloq xo‘jaligini rivojlantirish va aholi farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *dehqon xo‘jaligi, qishloq aholisi, aholi farovonligi, turmush darajasi, bandlik, daromad, qishloq xo‘jaligi, oziq-ovqat xavfsizligi, iqtisodiy samaradorlik, qishloq hududlari rivojlanishi, agrotexnologiyalar, davlat qo‘llab-quvvatlashi.*

Abstract. *This article analyzes the role of dehkan farms in improving the standard of living of the population in rural areas, their economic and social significance. The role of dehkan farms in ensuring employment, expanding sources of income, strengthening food security, and sustainable development of rural areas is highlighted. Also, scientific proposals and recommendations have been developed to increase the efficiency of dehkan farms, introduce modern agrotechnologies, and improve state support mechanisms. The results of the research serve to develop agriculture and improve the well-being of the population.*

Keywords: *peasant farming, rural population, population welfare, standard of living, employment, income, agriculture, food security, economic efficiency, development of rural areas, agrotechnologies, state support.*

Аннотация. *В статье анализируется роль дехканских хозяйств в повышении уровня жизни населения в сельской местности, их экономическое и социальное значение. Подчеркивается роль дехканских хозяйств в обеспечении занятости, расширении источников дохода, укреплении продовольственной безопасности и устойчивом развитии сельской местности. Также разработаны научные предложения и рекомендации по повышению эффективности дехканских хозяйств, внедрению современных агротехнологий и совершенствованию механизмов государственной поддержки. Результаты исследования служат развитию сельского хозяйства и повышению благосостояния населения.*

Ключевые слова: *крестьянское хозяйство, сельское население, благосостояние населения, уровень жизни, занятость, доход, сельское хозяйство, продовольственная безопасность, экономическая эффективность, развитие сельских районов, агротехнологии, государственная поддержка.*

Kirish. Bugungi kunda qishloq hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, aholi bandligini ta’minlash va ularning turmush darajasini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, agrar sohada amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida qishloq xo‘jaligida mulkchilikning turli shakllari rivojlanib, dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiyotdagi o‘rni tobora ortib bormoqda. Dehqon xo‘jaliklari nafaqat qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yetishtirishda, balki aholi daromadlarini oshirish, oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash va ichki bozorni sifatli mahsulotlar bilan to‘ldirishda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Qishloq joylarda yashovchi aholining asosiy daromad manbalaridan biri aynan dehqon xo‘jaliklari faoliyati bilan bog‘liqdir. Ushbu xo‘jaliklar orqali aholining bandligi ta’minlanib, bo‘sh ish o‘rinlari yaratilmoqda hamda oilaviy tadbirkorlik rivojlanmoqda. Shu bilan birga, dehqon xo‘jaliklari yer va suv resurslaridan samarali foydalanish, qishloq xo‘jaligi mahsulotlari hajmini ko‘paytirish hamda eksport salohiyatini oshirishda ham muhim rol o‘ynamoqda.

Hozirgi globallashuv va iqtisodiy raqobat kuchayib borayotgan sharoitda dehqon xo‘jaliklari faoliyatini modernizatsiya qilish, ularda zamonaviy agrotexnologiyalarni qo‘llash, mahsulot yetishtirish samaradorligini oshirish hamda davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda. Ayniqsa, qishloq joylarda kambag‘allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda dehqon xo‘jaliklarining imkoniyatlaridan samarali foydalanish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Mazkur maqolada qishloq joylarda aholining turmush darajasini yuksaltirishda dehqon xo‘jaliklarining roli va iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinib, ularning faoliyat samaradorligini oshirish hamda qishloq hududlarini barqaror rivojlantirish bo‘yicha ilmiy taklif va tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida ilmiy bilishning tahlil va sintez, taqqoslash, statistik tahlil hamda mantiqiy yondashuv usullaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida qishloq joylarda faoliyat yuritayotgan dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy ko‘rsatkichlari, aholi bandligi va daromadlariga ta’siri o‘rganildi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi qishloq xo‘jaligi sohasiga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar, statistika ma’lumotlari hamda mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari tahlil qilindi. Olingan ma’lumotlar asosida dehqon xo‘jaliklarining aholi farovonligini oshirishdagi o‘rni baholanib, amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.

Adabiyotlar sharhi. Xorijiy tadqiqotlarda dehqon va kichik fermer xo‘jaliklarining qishloq aholisi farovonligini oshirishdagi o‘rni keng o‘rganilgan. Xususan, iqtisodchi olim T. Schultz agrar sohada kichik xo‘jaliklarning samaradorligi va inson kapitalining ahamiyatini ilmiy asoslab, qishloq xo‘jaligida innovatsion yondashuvlarni qo‘llash aholi daromadlarini oshirishga xizmat qilishini ta’kidlagan. M. Todaro va S. Smith o‘zlarining iqtisodiy rivojlanish nazariyalarida qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishini kengaytirish qashshoqlikni kamaytirish va qishloq aholisi turmush darajasini yaxshilashning muhim omili ekanligini qayd etgan. Shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkilotining Oziq-ovqat va qishloq xo‘jaligi tashkiloti (FAO) tadqiqotlarida dehqon xo‘jaliklari oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash, bandlikni oshirish va mahalliy iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim iqtisodiy subyekt sifatida baholangan. Jahon banki hisobotlarida esa kichik agrar xo‘jaliklarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash va zamonaviy agrotexnologiyalar bilan ta’minlash qishloq hududlarida barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashi ilmiy jihatdan asoslangan.

Mahalliy olimlar tomonidan ham dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati yuzasidan qator ilmiy tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, A. O‘lmasov va Sh. Shodmonov qishloq xo‘jaligini rivojlantirishda dehqon xo‘jaliklari aholining asosiy daromad manbalaridan biri ekanligini

ta’kidlab, ularning bandlikni ta’minlashdagi rolini yoritgan. I. Abdurahmonov agrar islohotlar sharoitida yer resurslaridan samarali foydalanish va dehqon xo‘jaliklari faoliyatini modernizatsiya qilish masalalarini ilmiy tadqiq etgan. R. Xusanov va boshqa iqtisodchi olimlar esa qishloq hududlarini kompleks rivojlantirishda oilaviy tadbirkorlik va dehqon xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash aholi farovonligini oshirishning muhim omili ekanligini asoslab bergan. Mahalliy tadqiqotlarda dehqon xo‘jaliklarini kreditlash tizimini takomillashtirish, agroxizmatlar sifatini oshirish hamda mahsulot yetishtirish samaradorligini kuchaytirish orqali qishloq joylarda iqtisodiy barqarorlikka erishish mumkinligi qayd etilgan.

Tahlil va natijalar. Bugungi kunda qishloq xo‘jaligi mamlakat iqtisodiyotining muhim tarmoqlaridan biri hisoblanib, unda dehqon xo‘jaliklari alohida o‘rin egallaydi. Ayniqsa, qishloq joylarda aholi bandligini ta’minlash, oilalar daromadini oshirish hamda oziq-ovqat mahsulotlari bilan ichki bozorni ta’minlashda dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy ahamiyati tobora ortib bormoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va qishloq xo‘jaligini rivojlantirish strategiyalarida ham agrar tarmoqni modernizatsiya qilish, yer va suv resurslaridan samarali foydalanish hamda kichik xo‘jaliklarni qo‘llab-quvvatlash ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, respublikada yetishtirilayotgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlarining sezilarli qismi aynan dehqon xo‘jaliklari hissasiga to‘g‘ri keladi. Ayniqsa, sabzavot, kartoshka, meva-sabzavot, chorvachilik mahsulotlari yetishtirishda dehqon xo‘jaliklari yuqori ulushga ega. Bu esa aholining kundalik oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan talabini qondirishda ushbu xo‘jaliklarning o‘rni muhim ekanligini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, dehqon xo‘jaliklari kichik yer maydonlaridan intensiv va samarali foydalanishi bilan boshqa xo‘jalik shakllaridan ajralib turadi.

Qishloq joylarda aholi daromadlarini oshirishda ham dehqon xo‘jaliklarining hissasi katta. Ko‘plab oilalar o‘z tomorqa va dehqon xo‘jaliklari orqali qo‘shimcha daromad manbaiga ega bo‘lmoqda. Yetishtirilgan mahsulotlarning ichki bozorlarda sotilishi oilaviy budjet barqarorligini ta’minlashga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, meva-sabzavotchilik, issiqxona xo‘jaligi va chorvachilik yo‘nalishlarining rivojlanishi qishloq aholisining iqtisodiy faolligini oshirib, kambag‘allik darajasini qisqartirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu jihatdan qaraganda, dehqon xo‘jaliklari nafaqat ishlab chiqaruvchi subyekt, balki qishloq joylarda ijtimoiy barqarorlikni ta’minlovchi muhim omil sifatida ham namoyon bo‘lmoqda.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, dehqon xo‘jaliklari faoliyatining samaradorligi ko‘p jihatdan zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish darajasiga bog‘liq. So‘nggi yillarda tomchilatib sug‘orish tizimlari, energiya tejamkor issiqxonalar, sifatli urug‘ va mineral o‘g‘itlardan foydalanish hajmi ortib bormoqda. Natijada hosildorlik ko‘rsatkichlari oshib, mahsulot tannarxi pasaymoqda. Biroq ayrim hududlarda texnika va moliyaviy resurslarning yetishmasligi, kredit olish imkoniyatlarining cheklanganligi hamda agroxizmatlar sifati pastligi dehqon xo‘jaliklari rivojlanishiga salbiy ta’sir qilmoqda.

Shuningdek, yer va suv resurslaridan oqilona foydalanish masalasi ham dolzarb hisoblanadi. Iqlim o‘zgarishi va suv tanqisligi sharoitida dehqon xo‘jaliklarida suv tejovchi texnologiyalarni keng joriy etish zarurati ortib bormoqda. Ayrim hududlarda suv resurslaridan samarasiz foydalanish natijasida hosildorlik pasayib, ishlab chiqarish xarajatlari ortmoqda. Shu sababli davlat tomonidan melioratsiya tizimini yaxshilash, suv infratuzilmasini modernizatsiya qilish hamda fermer va dehqonlarni zamonaviy agrotexnologiyalar asosida o‘qitish bo‘yicha keng ko‘lamli ishlar amalga oshirilmoqda.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, dehqon xo‘jaliklarini davlat tomonidan moliyaviy va institutsional qo‘llab-quvvatlash qishloq joylarda aholi farovonligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Imtiyozli kreditlar ajratish, subsidiyalar berish, agroservis xizmatlarini kengaytirish va mahsulot eksportini rag‘batlantirish orqali dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy imkoniyatlari ortmoqda. Natijada yangi ish o‘rinlari yaratilmoqda, qishloq aholisining daromadlari ko‘paymoqda hamda ichki bozorda oziq-ovqat mahsulotlari barqarorligi ta’minlanmoqda.

Bundan tashqari, dehqon xo‘jaliklari faoliyatida kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik ishlab chiqaruvchilarning kooperatsiya asosida faoliyat yuritishi mahsulot yetishtirish, saqlash, qayta ishlash va realizatsiya qilish jarayonlarida samaradorlikni oshiradi. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish bilan birga, dehqonlarning bozordagi raqobatbardoshligini kuchaytiradi. Ayniqsa, eksportbop mahsulotlar yetishtirishda kooperatsiya tizimining rivojlanishi qishloq hududlarida iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, amalga oshirilgan tahlillar dehqon xo‘jaliklari qishloq joylarda aholi turmush darajasini yuksaltirishda muhim iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Ularning samarali faoliyati aholi bandligini oshirish, daromad manbalarini kengaytirish, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va qishloq hududlarini barqaror rivojlantirishga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli dehqon xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish hamda infratuzilmani rivojlantirish bo‘yicha islohotlarni izchil davom ettirish zarur hisoblanadi.

1-jadval

Qishloq joylarda aholi turmush darajasini yuksaltirishda dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyati

Ko‘rsatkichlar	***Dehqon xo‘jaliklarining ta’siri***	***Iqtisodiy natija***	***Ijtimoiy natija***
Aholi bandligini ta’minlash	Qishloq aholisi uchun doimiy va mavsumiy ish o‘rinlari yaratadi	Ishsizlik darajasi kamayadi	Aholining daromad manbalari kengayadi
Oziq-ovqat mahsulotlari yetishtirish	Sabzavot, meva, poliz va chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqariladi	Ichki bozorda mahsulot taklifi ortadi	Oziq-ovqat xavfsizligi mustahkamlanadi
Oilaviy daromadlarni oshirish	Tomorqa va dehqon xo‘jaliklari orqali qo‘shimcha daromad olinadi	Oilaviy budjet barqarorlashadi	Turmush darajasi yaxshilanadi
Yer resurslaridan foydalanish	Kichik yer maydonlaridan intensiv foydalaniladi	Hosildorlik oshadi	Yerga bo‘lgan mas’uliyat kuchayadi
Zamonaviy agrotexnologiyalarni qo‘llash	Tomchilatib sug‘orish, issiqxona va innovatsion usullar joriy etiladi	Mahsulot tannarxi kamayadi	Mehnat unumdorligi oshadi
Chorvachilikni rivojlantirish	Go‘sht, sut va boshqa mahsulotlar ishlab chiqarish kengayadi	Chorvachilik mahsulotlari hajmi ortadi	Aholining oziq-ovqat iste’moli yaxshilanadi

Eksport salohiyatini oshirish	Meva-sabzavot mahsulotlari tashqi bozorlarga chiqariladi	Valyuta tushumi ko‘payadi	Hudud iqtisodiy faolligi oshadi
Kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirish	Dehqonlar o‘zaro hamkorlik asosida faoliyat yuritadi	Xarajatlar qisqaradi	Bozor imkoniyatlari kengayadi
Davlat qo‘llab-quvvatlashi	Imtiyozli kredit va subsidiyalar ajratiladi	Investitsion faollik ortadi	Qishloq aholisi farovonligi oshadi
Suv resurslaridan samarali foydalanish	Suv tejovchi texnologiyalar joriy qilinadi	Sug‘orish samaradorligi oshadi	Ekologik barqarorlik ta’minlanadi

Jadval ma’lumotlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, dehqon xo‘jaliklari qishloq joylarda aholi turmush darajasini yuksaltirishda muhim iqtisodiy va ijtimoiy omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Avvalo, ushbu xo‘jaliklar qishloq aholisining bandligini ta’minlashda katta ahamiyat kasb etadi. Dehqon xo‘jaliklari orqali doimiy va mavsumiy ish o‘rinlari yaratilishi natijasida ishsizlik darajasi kamayib, aholining daromad manbalari kengaymoqda. Ayniqsa, oilaviy mehnatga asoslangan faoliyat shakli qishloq aholisining iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, dehqon xo‘jaliklari oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarishning asosiy subyektlaridan biri hisoblanadi. Sabzavot, poliz, meva va chorvachilik mahsulotlarining katta qismi aynan ushbu xo‘jaliklarda yetishtirilishi ichki bozorda mahsulot taklifining ortishiga hamda oziq-ovqat xavfsizligining mustahkamlanishiga olib kelmoqda. Bu esa aholining sifatli va arzon oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojini qondirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Tahlillar davomida dehqon xo‘jaliklarining oilaviy daromadlarni oshirishdagi o‘rni ham yuqori ekanligi aniqlandi. Tomorqa va kichik yer maydonlaridan samarali foydalanish orqali oilalar qo‘shimcha daromad manbaiga ega bo‘lmoqda. Natijada oilaviy budjet barqarorlashib, aholining turmush sifati yaxshilanmoqda. Ayniqsa, issiqxona xo‘jaligi, chorvachilik va intensiv bog‘dorchilik yo‘nalishlari yuqori daromad manbai sifatida ahamiyat kasb etmoqda.

Jadval ma’lumotlari dehqon xo‘jaliklarida yer va suv resurslaridan samarali foydalanish muhim iqtisodiy natijalarni keltirib chiqarayotganini ham ko‘rsatadi. Kichik yer maydonlaridan intensiv foydalanish hosildorlikning oshishiga sabab bo‘lmoqda. Shu bilan birga, tomchilatib sug‘orish kabi suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish sug‘orish samaradorligini oshirib, ekologik barqarorlikni ta’minlashga xizmat qilmoqda. Bu esa ayniqsa suv resurslari cheklangan hududlarda muhim ahamiyatga ega. Bundan tashqari, zamonaviy agrotexnologiyalarni qo‘llash dehqon xo‘jaliklari faoliyati samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Innovatsion texnologiyalar, sifatli urug‘lik va zamonaviy texnikalardan foydalanish mahsulot tannarxini kamaytirib, mehnat unumdorligini oshirmoqda. Natijada dehqon xo‘jaliklarining bozordagi raqobatbardoshligi kuchaymoqda. Chorvachilik yo‘nalishining rivojlanishi ham qishloq aholisining iqtisodiy barqarorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Go‘sht, sut va boshqa chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining ortishi nafaqat aholi iste’molini yaxshilamoqda, balki qishloq oilalari uchun qo‘shimcha daromad manbaini yaratmoqda. Shu bilan birga, eksportbop meva-sabzavot mahsulotlari yetishtirish hajmining ortishi mamlakat eksport salohiyatini kuchaytirib, hududlar iqtisodiy faolligining oshishiga xizmat qilmoqda.

Jadvalda ko‘rsatilgan yana bir muhim jihat bu davlat tomonidan dehqon xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining iqtisodiy samaradorlikka ta’siridir. Imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va

agroxizmatlarning kengaytirilishi investitsion faollikni oshirib, dehqon xo‘jaliklarining moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Natijada yangi ish o‘rinlari yaratilishi va aholi farovonligining oshishi kuzatilmoqda. Umuman olganda, jadval ma’lumotlari dehqon xo‘jaliklari qishloq joylarda aholi turmush darajasini oshirish, bandlikni ta’minlash, daromadlarni ko‘paytirish va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda muhim iqtisodiy mexanizm ekanligini ko‘rsatmoqda. Shu sababli ushbu xo‘jaliklarni zamonaviy texnologiyalar, moliyaviy resurslar va institutsional qo‘llab-quvvatlash orqali yanada rivojlantirish mamlakat agrar siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib qoladi.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, dehqon xo‘jaliklari qishloq joylarda aholi turmush darajasini yuksaltirishda muhim iqtisodiy va ijtimoiy ahamiyatga ega hisoblanadi. Ular aholi bandligini ta’minlash, oilaviy daromadlarni oshirish, oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash hamda qishloq hududlarini barqaror rivojlantirishda asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ayniqsa, kichik yer maydonlaridan samarali foydalanish, meva-sabzavotchilik, chorvachilik va issiqxona xo‘jaliklarini rivojlantirish orqali qishloq aholisining iqtisodiy faolligi ortib, kambag‘allik darajasini qisqartirishga ijobiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Tahlillar davomida dehqon xo‘jaliklarida zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish hosildorlik va mehnat unumdorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Tomchilatib sug‘orish tizimlari, innovatsion texnologiyalar va sifatli urug‘liklardan foydalanish ishlab chiqarish samaradorligini oshirib, mahsulot tannarxini kamaytirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, davlat tomonidan ajratilayotgan imtiyozli kreditlar, subsidiyalar va agroxizmatlar dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirishda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda. Biroq tadqiqot jarayonida ayrim muammolar ham mavjudligi kuzatildi. Xususan, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, zamonaviy texnika va texnologiyalardan foydalanish darajasining pastligi, suv resurslari bilan bog‘liq muammolar hamda mahsulotlarni saqlash va realizatsiya qilish infratuzilmasining yetarli emasligi dehqon xo‘jaliklari faoliyati samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Shu sababli dehqon xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish, agroservis xizmatlari sifatini oshirish, kooperatsiya munosabatlarini rivojlantirish hamda eksport faoliyatini kengaytirish zarur hisoblanadi. Umuman olganda, dehqon xo‘jaliklarini rivojlantirish qishloq joylarda aholi farovonligini oshirish, iqtisodiy barqarorlikni ta’minlash va agrar sohani modernizatsiya qilishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu bois ushbu sohada amalga oshirilayotgan islohotlarni izchil davom ettirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy qilish hamda dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy manfaatdorligini kuchaytirish mamlakat qishloq xo‘jaligi taraqqiyotining ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qoladi.

2-jadval

Qishloq joylarda dehqon xo‘jaliklarini rivojlantirish bo‘yicha takliflar va ularning kutilayotgan natijalari

№	Yo‘nalish	Taklif mazmuni	Kutilayotgan natija
1	Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash	Dehqon xo‘jaliklari uchun imtiyozli kreditlar va subsidiyalar hajmini kengaytirish	Xo‘jaliklarning moliyaviy barqarorligi oshadi

2	Texnologiyalar joriy etish	Zamonaviy agrotexnologiyalar (tomchilatib sug‘orish, issiqxonalar)ni keng tatbiq etish	Hosildorlik va samaradorlik ortadi
3	Suv resurslari	Suv tejovchi texnologiyalarni joriy etish va melioratsiyani yaxshilash	Suvdan foydalanish samaradorligi oshadi
4	Kooperatsiya	Dehqon xo‘jaliklarini kooperatsiya asosida birlashtirishni rivojlantirish	Xarajatlar kamayadi, bozor imkoniyati kengayadi
5	Infratuzilma	Mahsulotni saqlash va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish	Yo‘qotishlar kamayadi, daromad ortadi
6	Agroxizmatlar	Agrotexnik xizmatlar sifatini oshirish va xizmatlar tarmog‘ini kengaytirish	Ishlab chiqarish samaradorligi yaxshilanadi
7	Kadrlar tayyorlash	Dehqonlar uchun qisqa muddatli o‘quv kurslari va treninglar tashkil etish	Malakali kadrlar salohiyati oshadi
8	Bozor va eksport	Mahsulotlarni eksportga chiqarish tizimini soddalashtirish	Valyuta tushumlari ko‘payadi
9	Raqamlashtirish	Qishloq xo‘jaligida raqamli platformalarni joriy etish	Boshqaruv va nazorat samaradorligi oshadi
10	Davlat siyosati	Dehqon xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha uzoq muddatli dasturlar ishlab chiqish	Barqaror rivojlanish ta’minlanadi

Jadvalda keltirilgan takliflar dehqon xo‘jaliklarini rivojlantirish orqali qishloq joylarda aholi turmush darajasini oshirishga qaratilgan kompleks yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi. Avvalo, moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni kengaytirish, ya’ni imtiyozli kreditlar va subsidiyalar hajmini oshirish dehqon xo‘jaliklarining iqtisodiy barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bu esa ishlab chiqarish hajmini oshirish va yangi imkoniyatlar yaratishga zamin hozirlaydi. Shuningdek, zamonaviy agrotexnologiyalarni joriy etish va suv tejovchi usullardan foydalanish hosildorlikni oshirish hamda resurslardan samarali foydalanishni ta’minlaydi. Kooperatsiya tizimini rivojlantirish esa dehqon xo‘jaliklari o‘rtasida hamkorlikni kuchaytirib, xarajatlarni kamaytirish va bozorga chiqish imkoniyatlarini kengaytiradi. Infratuzilmani rivojlantirish, xususan mahsulotlarni saqlash va qayta ishlash tizimini yaxshilash yo‘qotishlarni kamaytirib, daromadlarni oshirishga yordam beradi. Shu bilan birga, agroxizmatlar sifatini yaxshilash va kadrlar malakasini oshirish ishlab chiqarish samaradorligini yanada yuqori darajaga olib chiqadi. Bundan tashqari, mahsulotlarni eksport qilish imkoniyatlarini kengaytirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish dehqon xo‘jaliklarining bozor sharoitlariga moslashuvchanligini oshiradi. Umuman olganda, jadvalda berilgan takliflar dehqon xo‘jaliklarini modernizatsiya qilish va qishloq aholisining farovonligini oshirishga qaratilgan muhim yo‘nalishlarni ifodalaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Schultz T.W. *Transforming Traditional Agriculture*. – New Haven: Yale University Press, 1964.
2. Todaro M.P., Smith S.C. *Economic Development*. – Boston: Pearson, 2015.

3. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). *The State of Food and Agriculture*. – Rome: FAO, 2023.
4. World Bank. *World Development Report: Agriculture for Development*. – Washington, DC: World Bank, 2008.
5. O‘lmasov A., Shodmonov Sh. *Iqtisodiyot nazariyasi*. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
6. Abdurahmonov I. *Qishloq xo‘jaligida iqtisodiy islohotlar va rivojlanish yo‘nalishlari*. – Toshkent, 2020.
7. Xusanov R. *Qishloq hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish masalalari*. – Toshkent, 2021.
8. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. *Qishloq xo‘jaligi ko‘rsatkichlari to‘plami*. – Toshkent, 2024.
9. O‘zbekiston Respublikasi Qishloq xo‘jaligi vazirligi ma’lumotlari. – Toshkent, 2023–2025.